

TÜRKİYE TÜRKÇESİ

土耳其语(5)

编者：周正清 沈志兴

中国人民解放军外国语学院一系

2004.03

İÇİNDEKİLER

课次	课文	语法	页码
7	Köylü ile yılan	1. 倒装句 2. 情态词“değil”的用法 3. 冒号的用法	1
8	Bir savaş anısı	1. 让步从属句 2. 用重叠法构成的副动词 3. 以“-casına/-cesine”结尾的副动词 4. 情态词缀“-dır/-tur”的用法 5. 后置词“gibi”的用法	25
9	Anadolu toprağı Hayat	1. 呼语 2. 插入语 3. 数量词“bir”的用法 4. 反身动词	58
10	Nasrettin Hoca	1. 构词词缀“-sız; -sal; -ıcı; -i/-vi” 2. 并列句子成份 3. 连接词 4. 后置词“ait”和“hakkında”	94
11	“Yak bir tane” demesi kolay ama... sigara öldürebilir	1. 构词词缀“-(1)m; -ç; -daç; -man” 2. 复合名词 3. 补语从属句	134

12	Uçandaireler	1. 分隔符号“””的用法 2. 主语和谓语的一致关系 3. 扩展时间状语 4. 缩写词	164
13	Gençliğin eğitimi ve dünya barışı	1. 构词词缀“-gı”和“-ı” 2. 第三类型名词词组 3. 表示相对关系的第三人称 领属性词缀“-(s)ı”	201

Yedinci ders 第七课

KÖYLÜ İLE YILAN

Sokuldu bir köylüye, bir engerek yılanı:

--- Gel dost olalım, dedi, ben terkettim yılanı

Bugünden itibaren huyumu değiştirdim

Kuyruğuma bassan da, ısıracak değilim.

Şöyle bir gözucuyla baktı da köylü dayı

Usulcacık kavradı yanındaki baltayı.

--- Bana bak, dedi ona, sana inancım pek az.

Bir atasözü der ki: "Can çıkmadan huy çıkmaz"

İster deri değiştir, ister huyun değişsin

Mademki kalbin aynı ve hâlâ zehirlisin.

Senin kalbin ölümdür... Dedi, baltayı vurdu.

İşte, zehir saçanın, en son akıbeti bu!

KARTAL, YENGEÇ VE TURNA BALIĞI

Arkadaşlar arasında anlaşma yoksa eğer

Neye tutunsalar çıkmaza girer.

Ve fayda yerine zarar doğar ergeç.

Meselâ kartal, turna balığı ve bir yengeç

Bir gün beraber çalışalım demişler,

Yüklü bir arabayı çekmek istemişler.

Çekmişler her biri olanca kuvvetiyle

Fakat araba yerinden kıpırdamamış bile

Halbuki bu iş onlar için kolaydı,
Eğer kartal göğe çekmiş olmasaydı,
Yengeç ise asıldı hep geri geri
Turna balığı da suya çekti tekerlekleri...
Bilmem hangisi eğri, hangisi doğru
Araba hâlâ yerindedir, işte hikâye bu!

KURTLA LEYLEK

Fazla düşkündür boğazına kurtlar.
İşte bu sebeple bunlardan biri
Gitti geldi öbür dünyaya kadar.
Telâştan tutuşmuştu etekleri.
Boğazına sert bir kemik parçası girmişti.
Bereket versin bağırıyordu bu yüzden;
Bir leylek geçiyordu karşı düzden;
İşaret etti, kuş hemen yetişmişti.
Doğrusu tam vaktinde görmüştü bu leyleği.
Sokup gagasını leylek çıkarttı kemiği;
Arkasından ücretini istedi.
Kurt kızdı:“Ne! Ücretini mi?” dedi.
“Alay mı ediyorsun sen avanak?
Demek ki sana bu lütuf yetmedi,
Kafan ağzımın içindeyken onu kurtarmak?
Haydi defol, sen küstahın birisin;
Bir daha elime düşmeyesin.”

AKLINIZDA TUTUNUZ

Kurt tüyünü deęiřtirir huyunu deęiřtiremez.

狼总是要吃人的。

Kurt ile koyun dost olmaz.

狼同羊成不了朋友。

Kurt dumanlı havayı sever.

混水摸鱼。

Kurda koyun inanılmaz.

羊不可相信狼。

Yılan başı küçükken ezilir.

隐患要消灭在萌芽状态。

SÖZLER

yılan (is.)	蛇 ~ deliđi 蛇洞 ~ hikayesi 车轱辘话, 说了又说的老一套 ~ gömleđi 蛇蜕
sokulmak (-e)	爬向, 爬到, 爬入; 挤入, 挤进 birbirine ~ 相互紧偎 sıkı sıkıya ~ 紧紧地贴在一起
engerek (is.)	蝰蛇, 蝮蛇
terketmek (-i)	戒除, 不再(做某种事); 无视, 忽视 Tütün içmeyi terketmelisiniz. 您必须戒烟。
huy (is.)	性格, 个性, 本性 ~u suyu 特性 ~una suyuna gitmek 放任, 纵容, 使满意

kuyruk, -ğu (is.)	尾, 尾巴; 长队 ~ sallamak 摇尾; 谄媚 ~a girmek 站队, 排队
basmak (-e)	踩; 压; 挤
ısırmak (-i; -i, -den)	咬, 叮 dudak ~ 咬唇
usulcacık (zf.)	轻轻地, 悄悄地
kavramak (-i)	抓住, 抓起; 了解, 明白, 领悟 iki eliyle bardak ~ 两手抓住杯子 vaziyeti ~ 弄清情况
balta (-is.)	斧子 ~ girmemiş (或 görmemiş) orman 原始林, 处女林 ~ taşa çarptı 针尖对麦芒, 硬碰硬 ~ olmak 纠缠不休
atasözü (is.)	谚语, 俗语
mademki (bağ.)	既然, 如果, 因…缘故
zehirli (s.)	有毒的; 恶毒的 ~ gazlar 窒息性毒气 ~ bir tebessüm 尖刻的冷笑
zehir (is.)	毒物, 毒气 ~ gibi 很苦的; 很冷的(天气); 很尖刻的
saçmak (-i)	喷; 撒, 洒; 散布, 传播 tohum ~ 播种, 下种 ölüm ~ 散布死亡 para ~ 挥霍钱财
akıbet, -ti (is.)	结局, 命运; 最终, 最后 ~ini tayin etmek 定…人的命运
kartal (is.)	鹰, 鹫 ~ yavrusu 雏鹰; 雏鹫 ~ bakışı 尖锐如鹰的目光
yengeç (is.)	蟹, 虾 ~ gibi 跛子, 瘸子

turna (is.)	鹤, 仙鹤
anlaşma (is.)	一致, 协调; 协定, 协议; 相互谅解 ~ya varmak 达成协议 ekonomik ~ 经济协议 karşılıklı ~ 相互谅解
çıkılmaz (is.)	死胡同; 绝路, 绝境 ~a düşmek (或 düşmüş olmak) 陷入困境, 定投无路, 束手无策 ~ sokak 死胡同
tutunmak (-i; -e)	抓住, 握住; 使用; 采用 ağacın dalına ~ 抓住树枝 ustura ~ 用刮胡刀
ergeç (zf.)	迟早, 早晚
yüklü (s.)	已装载的, 载物(货)的; 怀孕的, 妊娠的 kömür ~ bir araba 装载煤的车子 ~ kadın 孕妇
olanca (s.)	所有的, 所有全部的 ~ hızıyla koşmak 尽力地跑 ~ kuvvetiyle vurmak 使劲打
kıpırdamak (nsz.)	动, 动弹; 微动 Kıpırdamayın! 不许动!
bile (zf.)	甚至; (口语)一起, 一道 Sizinle ~ gideceğim. 我将同你一起走。
halbuki (bağ.)	但是, 可是; 然而
asılmak (-e; nsz.)	努力, 使劲; (被)挂, 悬挂; 自缢
tekerlek, -ği (is.)	轮, 车轮 ~ parmağı 车轮的辐条 ~ ay 圆圆的月亮, 一轮月亮
eğri (s.)	不对的, 不正确的; 错误的; 弯曲的,

	不直的, 歪的, 歪斜的
kurt, -du (is.)	狼 ~ gidişi (马的)小快步, (人的)小跑 ~unu kırmak 达到目的
leylek, -ği (is.)	白鹤 ~in attığı yavru 被歧视的(被忘却的, 被遗弃的)人 ~ bacak 细长腿
düşkün (s.)	爱好, 酷嗜, 嗜...成癖 giyinişe ~ 极爱穿着的 içkiye ~ 嗜酒成癖的, 酒鬼 kumara ~ 牌迷, 赌鬼
etek, -ği (is.)	(长衣服或裙子的)底边, 下摆; 根部, 脚, 麓 paltomun ~ 我的大衣的下摆 dağın ~i 山麓
telâş (is.)	不安, 惊慌; 担心, 害怕; 担忧 ~a düşmek 担心起来, 惊慌起来 ~ göstermek 显得不安 ~ uyandırmak 引起不安(惊慌)
sert (s.)	浓的, 烈性的, 很冲的, 劲儿大的; 阴沉沉的; 严肃的, 严厉的; 严寒的, 寒冷的 ~ şarap 烈性酒 ~ iklim 寒冷的气候
kemik, -ği (is.)	骨头 ~ kesilmek 骨化 ~ kırığı 骨折
bereket, -ti (is.)	运, 运气; 幸福; 丰富 ~ (ki) 或 ~ versin (ki) 正好, 恰好, 还好; 幸亏
düz (is. s.)	平原; 平的, 直的 ~ yer 平坦的地方 ~ hareket 直线运动
işaret etmek	作手势

sokmak (-i)	放进, 放入; 刺入, 扎入 cebine ~ 塞进口袋 içeriye ~ 放进 topu kaleye ~ 把球踢进球门
gaga (is.)	鸟嘴, 喙
alay etmek	讥笑, 嘲笑, 嘲弄 Benimle ~ mi ediyorsunuz? 您在嘲笑我? ~ etme! 说正经的! 别开玩笑!
avanak (is.)	傻瓜, 蠢货, 笨蛋
lütuf, -tfu (is.)	好意, 恩惠, 盛情 -mak ~unda bulunmak, ~ buyurmak 惠允, 首肯
defol	滚开, 滚出去
küstah (s.)	无赖的, 厚颜无耻的 ~ bir samimilikle 恬不知耻的

TERİMLER VE SÖZ TAKIMLARI

Can çıkmadan huy çıkmaz.	本性难移。
engerek yılanı	蝮蛇
çıkmaza girmek	陷入绝境, 陷入走投无路
turna balığı	狗鱼
olanca kuvvetiyle	拼命, 竭力, 尽全力
etekleri tutuşmak	不安起来, 不放心起来
boğazına düşkün	贪食的, 吃不饱的
öbür dünya	阴间
bereket versin	幸而, 幸亏, 好在

TİPİK CÜMLELER

Arkadaşlar arasında anlaşma yoksa eğer

Neye tutunsalar çıkmaza girer.

同事之间如不齐心协力，

干什么事情都是白费力。

İster deri değiştir, ister huyun değişsin

Mademki kalbin aynı ve hâlâ zehirlisin.

不管你是变外表，还是变本性，

但你一颗害人的心没有变。

AÇIKLAMALAR (注释)

1. Hayvanları, bitkileri, cansız varlıkları ve türlü olayları insan gibi düşündürüp konuşturan, insanlara ders veren yazılara fabl denir.
2. Fabl'ler üç bölümden meydana gelir: giriş, gelişme, sonuç. Bazı fabl'lerde bir de ders bölümü vardır.
3. İ. A. Krilof (1768--1844)
İ. A. Krilof 1768'de Moskova'da doğmuştur. Edebi faaliyetine fabl yazmakla başlayan Krilof, Rus hayatındaki aksaklıklarla alay etmiştir. Eserleri hemen hemen bütün dillere çevrilmiştir. 1844'te ölmüştür.
4. La Fontaine (La Fonten) 1621--1695
La Fontaine Fransız masalcısıdır. Ününü sağlayan masalları ile hikayeleridir. Eserleri dünyanın hemen hemen bütün dillerine çevrilmiştir. Onun masallarında kurt, tilki, karga gibi hayvanlar arasında geçen olaylar, yine onların konuşmaları ile

anlatılmaktadır. Böylece La Fontaine insanların türlü zarflarını, kusurlarını kolay bir şekilde görmek ve doğru yolu göstermek imkanını bulan bir terbiyecisi olmuştur.

5. Şiir şeklindeki fabl'lerde mısraların ilk kelimesi büyük harfle başlar.

DİLBİLGİSİ

1. 倒装句
2. 情态词 “değil” 的用法
3. 冒号的用法

I 倒装句 (Devrik cümle)

土耳其语中句子的正常语序是：主语—补语(直接补语、间接补语)—谓语。有时说话或写文章，为了适应某种客观情况，或达到某种修辞目的，有意识地把句子的正常语序颠倒过来，成分之间的关系并不改变。如此组成的句子谓之倒装句。

常见的语序颠倒形式有：主谓颠倒、修饰语同被修饰语颠倒、主谓语同补语、状语等颠倒。

倒装句在土耳其语中使用较广。多见于诗歌、散文、戏剧等文艺作品中。尤其是在日常生活中更为常见。主要用法可分为三类：

- 1 用于感叹和祈使句中，表示各种感情色彩。如：

Gördün mü adamın iyi kalpliğini sen!

这个人的好心肠你看到了吧！

Girelim içeriye!

我们进去吧！

Çık diyorum sana!

我跟你说出去!

Çek arabam!

滚开!

Haydi söyle be kardeşim!

喂，朋友，你快说吧!

- 2 用于逻辑重音在谓语上的句子中，强调谓语所说明的行为重要性。如：

Yeneriz Allah izniyle!

上帝保佑，我们一定能克服!

Var mı bir diyeceğin?

你有什么要说的吗?

Kaçadır bunu bir görmesi?

看一次这个多少钱?

Katiben kabul etmem baylar!

我决不能同意，先生们!

Nasıl partimizin durumu sizin köyde!

我们党的状况在你们农村怎么样?

- 3 用于陈述句中，起修饰作用，或是调节诗歌的韵律。如：

Verdim parayı, girdim havaalanının salonuna.

我给了钱，进了机场大厅。

Telefonda aradım o beyi birkaç defa.

我打电话找了那位先生好几次。

Fazla düşkündür boğazına kurtlar.

İşte bu sebeple bunlardan biri.

Gitti geldi öbür dünyaya kadar.

狼吃东西特别馋，有只狼因此差点送了命。

Doğrusu tam vaktinde görmüştü bu leyleği

Sokup gagasını leylek çıkarttı kemiği.

狼及时看到了一只鹤，鹤把喙伸进狼嘴里，给狼取出了鲢在嗓子里的骨头。

II 情态词“değil”的用法(“değil” sözünün kullanılışları)

- 1 情态词“değil”同形动词连用，构成谓语，表示否定意义，其结构形式为：形动词+değil+人称词缀。如：

Ben şu eve alışmış değilim.

我住不惯这种房子。

Siz derse çalışıyor değilsiniz.

你们不是在做功课。

Kızımı senden iyisine verecek değilim.

我根本不想把我的女儿嫁给比你好的什么人。

这种形式谓语表示强烈的否定意义。它否定的不是词汇意义的本身，而是整个行为。如：Ben gazete okuyor değilim. 和 Ben gazete okumuyorum. 这两句话如不仔细推敲，均可译为“我不读报。”但实际上它们之间是有区别的。第一句话的意思是：“我根本不读报。”它否定的是整个读报行为。第二句话的意思是：“我不在看报。”只说明没有做什么事，而不是根本上否定不做什么事。

“değil”不仅可同形动词构成否定式谓语，还可同人称动词构成否定式谓语，其结构形式为：人称动词+değil. 如：

Ben bu kitapları okudum değil, elime bile almadım.

我不仅没有读过这些书，甚至连摸都没有摸过。

Biz o romanı okuyalım değil, elimize bile almayalım.

我们不仅不该读那本小说，就连碰也不要碰。

“değil”同否定式形动词或否定式人称动词连用，构成双重否定，实为肯定意义的谓语。如：

Bunu bilmiyor değilim.

我不是不知道这件事。(我知道这件事。)

Gençliğimde içmedim değil, içtim.

不能说年轻时不喝酒，我是喝酒的。

Fakat Karagöz'ün de tabiatını bilmez değildi.

但他不是不知道卡拉格兹这个人的天性。

这种双重否定的形式还可由“yok + değil”构成。如：

Gerçi köyün içinde su yok değil.

说实话，不能说村子里没有水。

“değil”如置于句中同等成分之后或句首，则不是否定谓语的组成部分，而充当对别连接词，起连接作用。如：

Evi değil, bahçeyi gördüm.

我看到的不是房子，而是花园。

Ben bu kitapları okudum değil, hatta ezberledim.

我不但读了这些书，而且还背过。

Değil yazmak, okumak da bilmiyormuş.

他不仅是写，就是读好像也不会。

Değil ben, sen bile geldin.

不但我来了，而且你也来了。

Biz bu romanı okumalıyız değil, başkalarına da tavsiye etmeliyiz.

我们不但要读这本小说，而且还应把它介绍给别人读。

III 冒号的用法(“iki nokta” işaretinin kullanılışları)

冒号是标点符号(Noktalama işaretleri)的一种。表示句中的停顿，用来提示下文或总结上文。在土耳其语中的用法有：

1) 用冒号引进直接引语，如：

Bir filozof diyor ki: “İş üç büyük fenalığı bizden uzaklaştırır: Can sıkıntısı, kötülük ve ihtiyaç.”

有位哲学家说：“工作使我们摆脱三大灾难：烦恼、坏事和需
求。”

Bir atasözü der ki: “Can çıkmadan huy çıkmaz.”

俗话说：“本性难移。”

Günlük emirde şöyle deniyordu: “Ordular, hedefiniz Akdenizdir. İleri!”

有一天的命令是这么说的：“指战员们，你们的目标是地中海，
前进！”

2)用冒号表示前面的话总括后面的话。如：

Diller üçe ayrılır: 1. Tek heceli diller; 2. Bitişken diller; 3. Bükünlü diller.

语言分三类：1、单音节语；2、黏着语；3、屈折语。

Eskilerin tanıdıkları dört unsur şunlardır: 1. Toprak; 2. Su; 3. Ateş; 4. Hava.

古人认知的四种要素是：一是土，二是水，三是火，四是气。

Sayı adlarını şöyle bölümleyebiliriz: 1. Asıl sayılar; 2. Sıra sayılar; 3. Üleştirme sayıları; 4. Kesir sayıları.

我们可以把数词分为：1、数量词，2、序数词，3、区分数词，

4、分数词。

冒号的这种用法常见于科技或政论文中。

3) 在文艺作品中，用冒号引导前面带有破折号或引号的人物对话。如：

Dizdarbaşı:

-----Ali usta, dükkanı arayacağız, dedi.

Koca Ali cevap verdi:

-----Niçin?

警卫队长说：“阿里工长，我们要找作坊。”

老阿里问道：“为什么？”

Hasta:

-----Bu ne demek, adam ölümüne memnun oluyorum diyor, diye kızar.

病人生气地说：“这是什么意思，他说我很高兴人死。”

4) 冒号用在提示性的话后面，表示后面的话要对前面的话加以解释说明。此时冒号前的句中常用“şu, şudur, şöyledir, şunlardır, aşağıdadır, örnekler”等一类词。如：

Okumanın başlıca iki koşlu şunlardır: okunacak eserleri iyi seçmek, dikkatle, anlayarak okumak.

阅读的两个主要条件是：好好选择要阅读的作品；仔细、理解地读。

Şu örnekleri gözden geçiriniz:

çuvalmak, çakmak, zevkten dört köşe olmak...

请看下面例子：垮台，留级，高兴...

5) 冒号可用于连接无连接词的主从复合句。如：